

NIEUWE KUNST

Charleroi, dat twee eeuwen lang een militaire vesting was, ziet zijn vestingwerken rond 1870 ontmanteld worden om ruimte te creëren voor de binnenstad. Op de stadswal worden lanen aangelegd. In het begin van de 20ste eeuw ziet een nieuwe woonwijk het licht, waar hoofdzakelijk bourgeoisie komt wonen die voortkwam uit de bloeiende ijzer-, glas- en kolenindustrie. Deze burgerij wil comfortabel wonen en haar nieuwe statuut tentoonspreiden door luxueuze woningen te bouwen als teken van het nieuwe succes. Zo vond de Jugendstil vruchtbare grond voor haar ontwikkeling en liet deze stijl sporen achter in de stadsarchitectuur.

De Jugendstil is een eerbewijs aan ijzer en glas. Ijzer, dat tot dan uitsluitend gebruikt werd in commerciële of industriële architectuur, vindt ingang in de privéwoningen. Glas, het resultaat van een ambacht die volop gewaardeerd wordt in de streek rond Charleroi, wordt gebruikt in schitterende glasramen die het interieur van bourgeoisiewoningen verlichten via lichtkoepels, wintertuinen of brede vensteropeningen. Er wordt volop gebruik gemaakt van gebogen lijnen en golven. De natuur is een inspiratiebron voor de natuurlijke soepele vormgeving die zo in trek is (bloemen, bladeren, stengels, vliegende insecten,...). Vrouwengezichten en allegorieën zijn andere geliefkoosde motieven.

De Jugendstil steunt op de vaardigheid van de plaatselijke kunstenaars en betreft alle beroepsgroepen om de meest fijnzinnige details vorm te geven. Zo wordt smeedijzer overvloedig aangewend op balkons en leuning, worden gevels overspoeld door sgraffitti en winnen deur- en raamversieringen aan belang. De sierkunst wordt verheven tot een belangrijke kunstvorm.

BEGELEIDE WANDELINGEN

Voor groepen kan er op aanvraag een stadswandeling georganiseerd worden langs mooie gevels in Jugendstil.

Voor individuen worden deze wandelingen ook georganiseerd, op vaste data van mei tot oktober, maar hiervoor moet wel ingeschreven worden.

TOERISTISCHE DIENST VAN CHARLEROI

MAISON DU TOURISME
Place Charles II, 20 - 6000 Charleroi
Tel. : +32(0)71 86 14 14
www.charleroi.be/découvrir
www.cm-tourisme.be
maison.tourisme@charleroi.be

FOTO'S : Luc Denruyter, Gina Santin, Mireille Simon.

VERSPREIDING VERBODEN ZONDER DE TOESTEMMING VAN DE TOERISTISCHE DIENST VAN CHARLEROI

ONTWERP : Office du Tourisme de Charleroi 2020

Verantwoordelijk uitgever : Lahssen Mazouz, Directeur-Generaal - Hôtel de Ville - Place Charles II - 6000 Charleroi

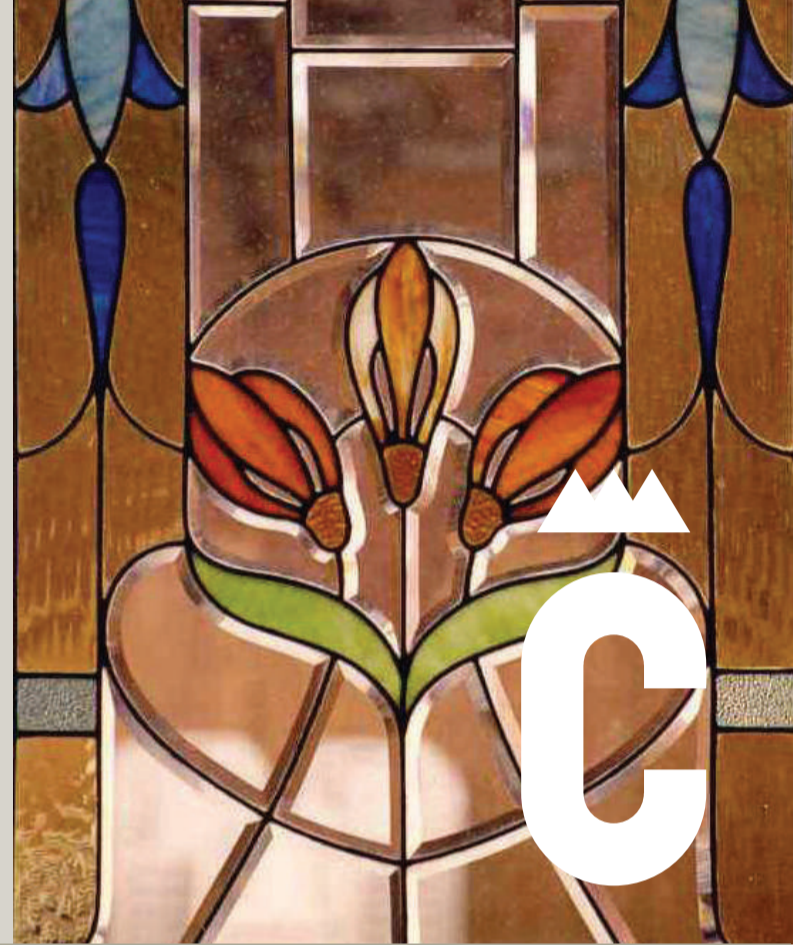
CHARLEROI

PATRIMOINE

ART NOUVEAU

AANBEVOLEN PARCOURS

NL

Dit huis, dat in 1908 werd gebouwd door de ondernemer Chron, was de eerste Jugendstilwoning die in 1889 in Charleroi werd beschermd. Het is een hoog en zeer recht huis dat opvalt door zijn soberheid. Zijn algemene vorm verwijst naar de beweging van de Weense secessie met zijn tapetiumvormige ramen en ornamenteren. Dit bouwwerk is ongetwijfeld geïnspireerd op het Maison Lapalle in de rue Saint-Severin 26 in Luik, dat tussen 1904 en 1906 door architect Victor Rogister gebouwd werd.

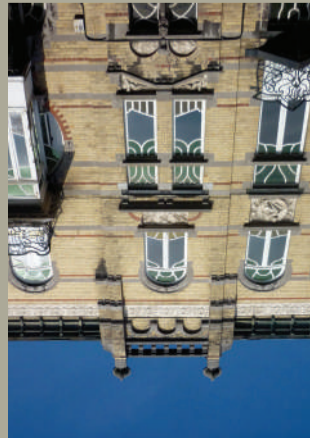

Wat het eerst opvalt, zijn de glas-in-loodramen boven de deuren en vensters die op een Paul Warin, zijn erin geslaagd dit geheel aan te passen aan een hedendaags gebruik met het comfort en de ruimte die nodig zijn voor het leven van vandaag. Ze wisten daarbij evenwel de oorspronkelijke restauratie onderhouden en te respecteren. Het bijgebouw wordt tegelijk de aanvraag tot bescherming ingediend. Twee bescherming ingediend.

LA MAISON LAFLÉUR
boulevard Solvay, 7

De inspiratie die uit de plantenwereld werd gehaald, is hier op een gestileerde manier aanwezig. Zo getuigen de fries onder de kroonlijst, de glas-in-loodramen van de wintertuin of de elegante gebogen lijnen van het praktische houten raamwerk en van het stiersmeedwerk van de kennis van de ambachtssleden.

LA MAISON DES MÉDECINS
rue Léon Bernus, 40

Het Maison des Médecins (Dokterhuis) werd in 1908 gebouwd en in 1994 beschermd. Het is een uitstekend voorbeeld van de manier waarop men destijds een zekere maatschappelijke welstand wilde etaleren. In deze voorbeeld worden uiteenlopende materialen op een harmonieuze en veelkleurige manier met elkaar verenigd: bakstenen van hout, metaal, bas-reliëfs en glas-in-loodramen. Deze voorgevel bestaat uit drie verdiepingen en vier verticale legeringsvlakken waarvan het voornaamste – met name het vlak met de voordeur – lichtjes voortsprongt. De gevel is asymmetrisch: het rechtervlak werd breder ontworpen om er een ronddoerend raamwerk met erker tot haar recht te laten komen.

Wij bespeuren een Moorse invloed in het veelkleurige spel en kenmerkend voor de geest van de Jugendstil, die het ambacht opwaardert, serieproductie afwijst en een afkeer koestert tegenover machines. Een andere medallion geeft het esculap-teken weer, wat eraan herinnert dat dit huis voor een dokter werd gebouwd.

Het letterwoord "CO" in de sgraffito: dit letterwoord zou afkomstig zijn van het Grieks *Christos* *Dikos*, wat gulden huis betekent. Deze motieven zijn terug te vinden in het stiersmeedwerk en de vermaarde "zweepslaglijn" is over de hele voorgevel te zien. Het glas-in-loodraam van de deur naar de wintertuin is van geslepen glas, waardoor de voegen uitermate fijn kunnen worden gemaakt. Dit wijst ons er natuurlijk nog eens op dat het hier gaat om het woonhuis van een beroemde glaszakfabrikant, Adolphe Chausteur.

HET GULDEN HUIS
rue Tumelaire, 15

VERTREK

Toeristische dienst
Place Charles II

1. rue Neuve, 26 (Hector Tonet)

De benedenverdieping van deze handelszaak behield een uitsta-raam in houtwerk dat geïnspireerd is op de *belle époque*. Op de onder-muur is de handtekening van de architect te zien.

2. rue Neuve, 23-25

Deze twee gevels onder één dak onderscheiden zich enkel van me-kaar door het gebruik van anders-kleurige bakstenen, gele of rode. Ze hebben een geometrische en verticale structuur en hoge, smalle ramen. Hun uitspringende hou-ten kroonlijst werd fijn bewerkt.

3. boulevard Janson, 29

Sgraffiti, toegeschreven aan Paul Cauchie, stellen vrouwegezichten voor in médaillons met bloemenmotieven.

4. boulevard Janson, 38

Hier ziet u een gebouw dat is geïnspireerd op het type van de *Ween-*

se secessie, wat te herkennen valt aan het gebruik van een pleisterlaag en door het geometrische uitzicht zonder enige versiering. De gebroken gevelhoek die de straathoek vormt is opgesmukt door een smeedijzeren balkon.

5. avenue de Waterloo, 5 à 9 (1910 - Edgard Clercx en Octave Carpet)

Deze sobere gebouwen zouden een gebrek aan middelen kunnen doen vermoeden. De kleine industriëlen uit de streek verkozen deze sobere stijl immers om besparingsredenen. Er zijn evenwel verwijzingen in terug te vinden naar de Jugendstil en de compositie vormt een mooie eenheid.

6. rue Zénobe Gramme, 20-32 (Vers 1910 - Octave Carpet)

Alle lijstwerk is gebogen en het gebruik van witte baksteen verleent dit harmonieuze geheel van rode baksteen een decoratieve toets. De handtekening van de architect staat op de ondermuur van het nummer 22.

RUE LÉON BERNUS

Deze opmerkelijke straat krioelt van de Jugendstilelementen. Ook al zijn bepaalde huizen niet typisch Jugendstil, toch zijn er vele die een of ander element uit deze stijl bevatten: een versiering aan een slot of een brievenbus, een glas-in-loodraam, siersmeedwerk,...

De huizenrijen gaande van de nummers 28 tot 56 en van 23 tot 55, gebouwd in het begin van de 20ste eeuw, werden in 2010 beschermd als "architecturaal geheel". Zij zijn interessant door hun homogene afmetingen, hun algemene structuur en het gelijkaardige materiaalgebruik, terwijl elk huis een individuele toets krijgt door de vorm van de vensters en deuren, door het spel met de bakstenen, de kleuren of de motieven van de glas-in-loodramen.

7. boulevard Solvay, 7 - Maison Lafleur (1908 - Victor Rogister)

(Zie keerzijde)

8. rue Isaac, 33-35

Twee identieke voorgevels in witte geglaazuurde baksteen, afgewerkt met keramiek van Jumet. De ene is versierd met gele kruismotieven en de andere met dezelfde kruismotieven in het blauw. Op de tweede verdieping zien wij fijne metalen zuilen en erkers. De tekening van het siersmeedwerk is een perfecte illustratie van de term *zweepslaglijn*.

9. rue Léon Bernus, 42-44 (1906 - Edgard Clercx)

Twee woningen die een harmonieus geheel vormen. De afwerking van de steen is opmerkelijk. Er is een erker te zien.

10. rue Léon Bernus, 40

La Maison des Médecins (1908)

(Zie keerzijde)

11. rue Léon Bernus, 39

(1905 - Georges Colin)

Een glas-in-loodraam op de benedenverdieping stelt een iris voor.

De voordeur verenigt hout en siersmeedwerk.

12. rue Léon Bernus, 38 (1907)

Een mooi glas-in-loodraam boven de voordeur stelt een fontein voor. Het gebruik van opaalachtig glas was wijdverspreid in de streek van Charleroi, die bekend stond als "de streek van de glasblazers".

13. rue Huart Chapel, 7-9 (1913)

Het gaat hier om twee huizen onder één dak in geglaazuurde, bontgekleurde bakstenen. De uitvoering van de deuren en het raamwerk is opmerkelijk. De glas-in-loodramen zijn sierlijk en wij zien er afbeeldingen van irissen in terug en een sgraffito die een platte bloembak voorstelt.

14. rue Léon Bernus, 14 (1912)

Dit huis toont op de klassieke ouderheid geïnspireerde portretten in médaillons van blauwe en goudkleurige pleisterkalk. Wij kunnen er ook de zorgvuldige afwerking zien van het werk in steen, van het siersmeedwerk

en de elegantie in de vorm van de vensters.

15. rue Léon Bernus, 1-3

(1912 - Hector Tonet)

Deze twee huizen onder één dak zijn versierd met motieven in sgraffiti.

16. boulevard Janson, 50

Boven de voordeur bevindt zich een opmerkelijk glas-in-loodraam. Het stelt wijnstokken en druiventrossen voor. Op de eerste verdieping is er een bow window aanwezig.

17. rue Tumelaire, 15 - La Maison dorée (1899 - Alfred Frère)

(Zie keerzijde)

18. rue Tumelaire, 91

(1906 - Hector Lecomte)

De *hoefijzerboogvormige* openingen, het balkon in smeedijzer en de gebeitelde steen verdienen de aandacht. De naam van de architect is in de ondermuur gegraveerd.

MAAR OOK ANDERE GEBOUWEN ZIJN EEN OMWEG WAARD...

19. rue de la Régence, 63 (1909)

Op de bovenste verdiepingen ver-toont de bepleisterde voorgevel een verbazingwekkende versie-ring met golvende sierlijsten die geïnspireerd zijn op de "Weense secessie".

20. boulevard Mayence, 4 (1906)

De sgraffiti met bloemenmotieven worden toegeschreven aan het atelier van Paul Cauchie.

21. rue de Marcinelle, 34 - 40 (1904 - Zacharie Clercx)

Een zeer geslaagd geheel van vier woningen in bakstenen van verschillende kleuren die qua stijl aansluiten bij deze van Paul Han-kar. Wij merken er het gebruik op van geknikte bogen, stenen zuil-tjes en gestileerd siersmeedwerk.

22. rue de Marcinelle, 5 (1908 - Raoul Taburiaux)

Op de eerste verdieping merken wij de uitzonderlijke vorm van het houten raamwerk uit die periode op. De afwerking van de steen is zeer verzorgd en sgraffiti versie-ren het geheel met planten- en heraldische motieven (recht-opstaande leeuw die een kroon bo-ven een wapenschild vasthoudt).

23. rue de Dampremy, 12 (1907 - Hector Tonet)

De voorgevel in witte geglaazuur-de baksteen is versierd met drie panelen in sgraffito, die wellicht afkomstig zijn uit het atelier van Paul Cauchie. Zij stellen vrouwegezichten in médaillons voor met bloemenkransen rond het haar. Een inscriptie in het timpaan van de ramen van de tweede verdie-ping vermeldt *Anno 1907*.

24. rue de la Montagne, 38

Op de tweede verdieping bevindt zich boven een raam met hoefijzerboog een timpaan dat versierd is met een sgraffito dat een vrouwegezicht voorstelt in een médaillon, omringd door bloemenmotieven. Het is uitzonderlijk ondertekend door Paul Cauchie, Belgisch architect, schilder en decorateur (1875-1952), de onbetwiste meester van de sgraffiti.

25. avenue des Alliés, 22, 24, 26 (1917 - 1922 - Hector Tonet)

Drie huizen die werden gebouwd in een stijl die nauw aanleunt bij de Jugendstil, sierlijk en harmonieus. De architect heeft de ge-kleurde bakstenen, blauwsteen en de friezen in sgraffito afgewisseld. Het nummer 22 onderscheidt zich door zijn geschilderde glas-in-loodramen die muzen voorstellen.

SGRAFFITI

Het woord komt van het Italiaanse "sgraffito", wat "kras" betekent. Deze decoratieve muurtechniek dateert uit de oudheid. Zij was lange tijd in de vergetelheid geraakt, maar werd aan het eind van de 19de eeuw weer populair. Zij bestaat erin een eerste laag van donkere mortel te bedekken met een lichte pleister. Daarna wordt een tekening gemaakt door de nog verse lichte pleister weg te krassen zodat de onderliggende donkere pleisterlaag te voorschijn komt. De omtrekken van de tekeningen verschijnen zo verdiept en verdonkerd. Daarna wordt een kleur aangebracht op de lichte pleisterlaag.

